Kovács Eszter

Bohemikumok Apponyi Sándor *Hungarica*-gyűjteményében

Apponyi Sándor csodálatos *Hungarica*-gyűjteménye a hazai bohemisztikai kutatásoknak is kiváló kiindulópontja lehet.[1] Gazdag könyvtára több olyan nyomtatványt őriz, amely egyaránt fontos szerepet játszott a cseh és a magyarországi művelődéstörténetben, kiemelten a két nép kapcsolatában, egymásról alkotott képében.

Ha a megszokott elvek alapján nyelvi, területi, szerzői és tartalmi bohemikumokat keresünk Apponyi Sándor könyvei között, láthatjuk, hogy az első kategória, vagyis a nyelvi bohemikumok köre szinte teljesen hiányzik, de latin és német kiadványokban néha találhatunk elszórtan cseh szövegrészeket. Például Johannes Honterus Prágában megjelent térképgyűjteménye és földrajzkönyve a latin és a német mellett cseh helyneveket és magyarázatokat is tartalmaz.[2]

A területi bohemikumok csoportja némileg tágabb, hiszen a kora újkortól számos, magyar szempontból fontos könyvet nyomtattak cseh műhelyekben. Az egyik legfontosabb Thuróczy János 1488-ban Brnóban kiadott *Chronica Hungarorum*a, amelyet Apponyi 1862-ben Londonban vásárolt.[3] Különlegessége a gyűjteménynek Nagy Imre és a híres jezsuita költő, Hajnal Mátyás gazdagon illusztrált köszöntőfüzetkéje, amelyben Kutassy Jánost köszöntik frissen beiktatott esztergomi érsekként. A két szerző ebben az időben az olomouci egyetem diákja volt, amely a nagyszombati egyetem alapítása előtt a magyar jezsuiták és általában a katolikus értelmiség egyik legfontosabb képzési helyének számított. Kézenfekvő, hogy verseiket ott helyben, Olomoucban adták ki.[4] Apponyi emellett szívesen vásárolt cseh nyomdákban megjelent röplapokat, tájékoztatókat a 16–17. századi magyarországi török harcokról,[5] és Bethlen Gábor beavatkozásáról az 1618–1620 között zajló cseh rendi

[1] Az Apponyi-gyűjtemény cseh vonatkozású kincseiről ld. még: Kovács 2012, 163–173.

[2] Honterus, Johannes, *Rvdimentorvm Cosmographicorvm…*, Pragae, Typis Schumanianis, 1595. Apponyi 2004, no. 561.

[3] Thurocz, Joannes de, *Chronica Hungarorum*… Brunensi, 1488. Apponyi 2004, no. 14. Országos Széchényi Könyvtár, Régi Nyomtatványok Tára, (OSZK RNyT) Inc. 668.

[4] Nagy (Emericus), Hajnal Mátyás, *Anagramma Eponymicvm cum Dialogo D. D. Sacrae Inavgvrationi … Joannis Cvtasi…,* Olomvtii, Excudebat Georgius Handelius, 1597. Apponyi 2004, no. 614.

[5] Néhány példa: *Gewisse und warhafftige Zeitung was sich von Anfang der Belagerung her vor der uhralten gewesenen Ungarischen königlichen Haupt- und Residentz-Stadt Ofen…,* Gedruckt zu

DOI 10.17167/mksz.2026.2.283-291

Könyvszemle_2026_2_Könyv.indb 283 2026. 10. 05. 17:31:55

felkelésbe.[6] Az 1618-as rendi felkelésről, annak okairól, európai megítéléséről, magyar kapcsolódásairól szóló kiadványok egyértelműen a gyűjtőkörébe tartoztak.[7]

A cseh szerzők latin nyelvű írásai közül jó érzékkel választotta ki a magyar szempontból legfontosabbakat. Ilyen például Bohuslav Hasištejnský Lobkovic (1441–1510) *Opuscula Bohuslai Boemi baronis…* című elégiagyűjteménye. Bohuslav Hasištejnský Lobkovic egyidőben Magyarországon élt, II. Ulászló király budai udvarában teljesített diplomáciai szolgálatot. Lelkes utazó, könyvgyűjtő, mecénás és korának kiemelkedő humanista költője volt, egyik leghíresebb elégiáját Mátyás király halálára írta, és benne a világi dicsőség mulandóságán elmélkedett. Az Apponyi által megvásárolt kis könyv ezt nem, de egy másik, igen híres elégiáját tartalmazza, amelyben az oszmán terjeszkedés veszélyeire hívja fel a figyelmet és európai összefogást sürget megfékezésére (*Summos Christianos principes contra Thurcas excitans adhortatorum carmen*).[8]

Apponyi alaposan felderítette a rendelkezésre álló szakirodalmat, és megállapította, hogy bibliográfiailag eddig ismeretlen, feltehetően bécsi vagy olomouci nyomtatvány, és a versekben leírt eseménysorok alapján 1507-ben vagy 1508-ban nyomtatták. Ugyanakkor azt is megjegyezte, hogy Lobkovic más műveinek nem találta meg olyan kiadását, amely még életében megjelent, pedig igen jelentős és elismert szerző volt, és közvetett források alapján feltételezhető, hogy nyomtatásban is megjelentek a művei. Ezt a kiadványt a *Rukověť humanistického básnictví…* lexikon 1509-re datálta,[9] ugyanezzel az impresszummal található meg a német

---

Prag, 1684. Apponyi 2004, no. 1152. *Ein news liedt von dem Scharmützel vnd Niderlag, so fast einer Schlacht zuuergleichen, wider den Blutdürstigen Türcken geschehen in Ober Hungern, den 16. vnnd 17. Tag Julij, zwischen Horttuwey vnd der Teysz, bey Groszwardein, an der Sibnbürgischen Gränitz gelegen…,* [1580]. Apponyi 2004, no. 480. Varsevicius, Christoforus, *Ad Rvdolphvm II. … Oratio. Qva de Clarissima Christianorum contra Turcas victoria, in Slauonia ad Sissek parta … gratulatur*. Pragae, 1593. Apponyi 2004, no. 536. *Neben dem Hatwanischen Particular Fröliche newe Zeitung … Erstlich getruckt zu Prag*. [1596.] Apponyi 2004, no. 604. Varsevicius, Christoforus, *Turcicae Tres,* Pragae, typis M. Danielis Adami de Veleslavina, 1599. Apponyi 2004, no. 641.

[6] *Regni Hvngariae occupatio. Kurtze svmmarische doch gründliche Relation von dem Fürsten in Siebenbürgen Bethlehem Gabor…* Gedruckt zu Prag bey Lorentz Emmerich, 1619. Apponyi 2004, no. 759. *Relatio nuperi itineris proscribtorum Jesuitarum ex Regnis Boemiae et Ungariae missa ex Helicone juxta Parnassum*. Pragae, 1619. Apponyi 2004, no. 762.

[7] Néhány további példa: *La grande et hevrevse Victoire obtenve par le conte de Bvsqvoy, contre les gens de Bethleem Gabor, qvi venoient auec secour de quatre mille soldats, pour deffendre la ville de Neuheusel*…, A Bruxelles, chez Ferdinande de Hoyemaeker, 1621. Apponyi 2004, no. 797. Albertus Miraeus, *De Bello Bohemico Ferdinandi II Caesaris avspiciis feliciter gesto Commentarivs…,* Coloniae Agrippinae, Henricus Krafft, 1622. Apponyi 2004, no. 803. Malingre, Claude, *Historie Générale de la Rebellion de Bohęme…,* A Paris, chez Jean Petit Pas, 1623. Apponyi 2004, no. 804. Aureli, Lodovico, *Della Ribellione de Boemi contro Matthia, e Ferdinando Imperatori, …*. In Roma, per l'Erede di Bartolomeo Zannetti, 1625. Apponyi 2004, no. 806.

[8] Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic, *Opuscula Bohuslai Boemi baronis de Hassenstayn*…, [1509.] *Rukověť* 1969, 170–203. Apponyi 2004, no. 75.

[9] *Rukověť* 1969, 178.

nemzeti bibliográfia databázisában is,[10] de az idegennyelvű bohemikumok adatbázisa szerint 1508-ban, Lipcsében nyomtatta az idősebb Melchior Lotter.[11] A modern adatbázis is megerősíti Apponyi feltételezését, hogy Lobkovic irodalmi művei közül egyedül ez a kiadvány jelent meg a szerző életében nyomtatásban.

Jan Skála z Doubravky, más néven Dubravius művei közül a két legfontosabb megtalálható Apponyi könyvei között. Híres történeti műve a *Historiae regni Boiemiae* 1552-ben jelent meg, Csehország történetét dolgozza fel a mondai időktől 1526-ig.[12] Dubravius az előszóban azt írta, hogy korábban Aeneas Sylvius Piccolomini krónikája jelent meg ebben a témában, de mivel ő nem tudott csehül, sok dolgot félreértett, ezeket ő most tisztázta. Nem említette Václav Hájek z Libočan nem sokkal korábban, 1541-ben cseh nyelven megjelent krónikáját Csehország történetéről,[13] pedig olyan erősen támaszkodott rá, hogy néhol szinte szó szerint fordította le Hájek szövegét. Hájek legfőbb célja a szórakoztatás, erkölcsi nevelés és Csehország régi dicsőségének bemutatása volt, adatai gyakran hibásak, és ezeket Dubravius ugyanígy hibásan vette át.[14] Latin nyelve azonban külföldön jobban érthető volt, mint a cseh, így Dobner latin fordítása és kritikai kiadása[15] előtt Dubravius szövegei tették ismertté Hájek cseh hőskorát. A magyarországi szerzők közül Timon Sámuel közös múltunkat érintő témáknál szívesen hagyatkozott Dubravius adataira, például: IV. Béla,[16] I. Mátyás[17]és a Jagellók[18] története kapcsán.[19] Dubravius a cseh történelemhez kapcsolódva természetesen említést tett magyar eseményekről is, és sokat írt a török harcokról, az utolsó fejezet szinte csak erről szól. Érezhető benne saját korának hangulata, az oszmán terjeszkedés miatti általános félelem, és a kialakult helyzetért a magyarokat okolta.[20]

---

[10] https://gateway-bayern.de/VD16+L+2176

[11] BCBT 34129.

[12] Dubravius, Joannes, *Historiae Regni Boiemiae…,* Prostannae, in officina Johannis Guntheri, 1552. Kutnar, Marek 2009, 79, Apponyi 2004, no. 324.

[13] Hájek z Libočan, Václav, *Kronyka Czeská…,* Praha, Jan Severýn, 1541. Knihopis digit, K02867.

[14] Ld. Knihopis digit, K02132, *Rukověť* 1966, 82–84.

[15] Hájek z Libočan, Václav, *Annales Bohemorum e bohemica editione latine redditi, et notis illustrati a P. Victorino a S. Cruce e Scholis Piis. Nunc plurimis animadversionibus historico - chronologico - criticis, nec non diplomatibus, literis publicis, re genealogica, numaria, variique generis antiquis aeri incisis monumentis aucti a P. Gelasio a s. Catharina ejusdem instituti sacerdote. 1–6.* Praha, 1761–1782.

[16] Timon, Samuel, *Epitome Chronologica rerum Hungarorum et Transylvanicarum…,* Claudiopoli, 1764, 40.

[17] *Uo*. 81.

[18] *Uo.* 107, 109, 112, 117 stb.

[19] Kovács 2011, 123–127.

[20] *Örök Mohács* 2020, 390–393. Az 1526-os csehországi mozgósításokról és a csehek szerepvállalásáról a mohácsi csatában ld. Tuček 2024, 179–192. A török hódítás csehországi megítéléséről ld. Kovács 2023.

Apponyi a katalógusában azt írta, felesleges is lenne magyarázni ennek a műnek a magyar történetkutatásban betöltött jelentőségét.[21] Felfigyelt arra, hogy a mű ajánlása, amelyet a datálás szerint 1551-ben írtak, Miksa 'cseh királynak' szól, akit csak 1562-ben koronáztak cseh királlyá. Erre nem talált elfogadható magyarázatot, de megjegyezte, hogy talán összefüggésben állhat azzal, hogy Dubravius ezt a művét – ahogy Bohuslav Balbín a *Bohemia Doctá*ban[22] írja – titokban akarta kinyomtatni, és még a legközelebbi barátainak sem mutatta meg a kéziratot.[23] Mindenesetre nem tudjuk, miért előlegezte meg Dubravius Miksának a királyi címet. Az előszó alapján úgy tűnik, ebben az időben együtt uralkodott apjával társuralkodóként, de erre nincs bizonyíték. Apponyi elfogadta Balbín adatát a titkos előkészületekről, erre azonban más adat nincs és az oka is érthetetlen.

Dubravius több kisebb műve mellett egy fontos mezőgazdasági szakkönyvet is írt a halastavakról és a halgazdálkodásról,[24] amely nemcsak eredeti latin nyelven ért meg több kiadást, de lefordították angol, német és lengyel nyelvre is.[25] Ennek több magyar vonatkozása is van. Dubravius elismerően ír a dunai vizahalászatról, és beszámol arról, hogy Tata mellett Mátyás király egy hatalmas vizákkal teli halastóval kívánta elkápráztatni feleségét, annak előkelő rokonságát és néhány cseh előkelőt, akik igen csodálkoztak, hiszen ez a hal náluk nem fordul elő.[26] Ezt a történetet Apponyi is kiemelte, és szó szerint idézte az anekdota szövegét a katalógusában.[27] Az Apponyi által beszerzett mindkét kiadás Dubravius Thurzó Ferenc nyitrai püspöknek címzett ajánlásával jelent meg.

Dubraviusnak egy harmadik műve is megtalálható az Apponyi-gyűjteményben, a Martianus Felix Capella *De nuptiis Philologiae et Mercurii* című művéhez írott, 1516-ban, Bécsben megjelent Thurzó Szaniszlónak ajánlott kommentár.[28] Ennél csupán az ajánlás címzettje adja hungarikum jellegét.

Az európai, kiemelten a magyarországi oszmán hódításról szól Tomáš Pešina, prágai kanonok *Ucalegon Germaniae, Italiae et Poloniae Hvngaria, flamma belli tvrcici ardens* című műve, amelynek második, 1664-es litomyšli kiadását sikerült Apponyinak megvásárolnia.[29] Első kiadása 1663-ban jelent meg Zrínyi sikereire

---

[21] „Es wäre überflüssig auf die Wichtigkeit dieses Werkes für ungarische Geschichte hinzuweisen." Apponyi 2004, no. 324.

[22] Balbín 1778, 60.

[23] Apponyi 2004, no. 324.

[24] Dubravius, Joannes, *De piscinis…,* Vratislaviae, Andreas Vinglerus excudebat. 1547. Apponyi 2004, no. 1743. Ua. Zürich, Gessner, 1559. OSZK RNyT App. H. 2547a.

[25] Hankó, Heé 2003, 98. Magyarul ld.: Dubravius 2016.

[26] Dubravius 2016, 18.

[27] Apponyi 2004, no. 1743.

[28] *Martianvs Foelix Capella de Nvptiis Mercvrii et Philologiae, cum adnotationibvs Joannis Dvbravii*…, Viennae per Hieronymum Vietorem, 1516. *Rukověť* 1966, 77–78, Apponyi 2004, no. 112. OSZK RNyT App. H. 112/1. péld.

[29] Pešina, Jan Tomáš, *Ucalegon Germaniae, Italiae et Poloniae Hvngaria, flamma Belli Tvrcici Ardens… Editio secunda emendatior*. Lithomisslii, Typis Joannis Arnolti, 1664. Apponyi 2004, no. 888.

reagálva. Pešina szenvedélyes lelkesedéssel próbálta megnyerni a törökök elleni harcra olvasóját. A mohácsi csatavesztés, majd Buda elfoglalása után jelentkező pánikszerű félelem az idő múlásával lassan lecsillapodott, a fehérhegyi csatavesztés után a török kérdés háttérbe szorult, és a 17. század közepétől egyre többen adtak hangot azon véleményüknek, hogy a törökök elleni harc felesleges és túl sokba kerül Csehországnak.[30] A protestáns exuláns írásokban pedig gyakran olvasható, hogy a törökök sem lehetnek rosszabbak, mint a Habsburg-uralkodók, sőt (megtérésük után) még szövetségesek is lehetnek.[31] Pešina részletesen taglalta, hogy milyen sok rossz döntés, emberi gyengeség kellett ahhoz, hogy a törökök így megerősödjenek, és hosszasan érvelt amellett, hogy az oszmánok visszaszorítása minden európai ember elemi érdeke, nemzetiségre és vallásra való tekintet nélkül. I. Lipót mellett Zrínyi Miklósban látja a várva várt szabadítót, akinek a sikerei és a törökök morvaországi portyái sarkallták eme könyvecske megírására. Az *Ucalegon* népszerűségét a gyors újrakiadás is jelzi, és mindenképpen sorsfordító munka volt, amely a csehek figyelmét újra Magyarországra irányította. Apponyi a részletes bibliográfiai leírás részeként megjegyzi, hogy ez a kiadás tartalmaz egy rövid tájékoztatót Pešina készülő könyvéről, amelynek címe *Mars Cruentus Moravia* lesz.[32] Ez a nagy mű végül *Mars Moravicus* címmel jelent meg, benne magyar szempontból is fontos csatákkal (pl. Mohács), és Apponyi Sándor ezt is beszerezte könyvtára számára.[33]

A cseh exulánsok törökképéről, megtérésükbe vetett reményükről és a Rákóczi családban keresett szabadítójukról Mikuláš Drábik[34] jóslatai árulkodnak, amelyek latin és angol nyelven is megtalálhatók a gyűjteményben.[35] Drábik jóslatait barátja, Jan Amos Komenský hozta nyilvánosságra saját műveiben. A jóslatok szerint a romlott világnak, a pápaság és a Habsburg család elnyomó hatalmának hamarosan vége lesz. Az új, tiszta protestáns birodalmat egy szabadító hozza el, amelynek személye jóslataiban mindig változott, de egy időben a Rákóczi családból várta. A végső összecsapás az armageddoni harchoz lesz hasonló, és a gonosz hatalmak végső bukásával fog végződni. A törökök még a harc előtt megtérnek, és segíteni fogják a protestáns szabadító harcait.[36]

---

[30] Kovács 2023, 143–144.

[31] *Uo*. 38–45, 109–111.

[32] Apponyi 2004, 888.

[33] Pešina, Jan Tomáš, *Mars Moravicus. Sive Bella horrida et cruenta, Seditiones, tumultus, proelia, turbae*…, Pragae, Typis Joannis Arnolti de Dobroslawina. 1677. Apponyi 2004, no. 2114, Kovács 2010, 18–33.

[34] Kvacsala 1889, 745–766, Péter 2006a, Péter 2006b.

[35] Comenius, Johannes Amos, *Gentis felicitas…* Apponyi 2004, no. 852. Uő, *Lux in Tenebris…,* 1567. Apponyi 2004, no. 2050. Uő, *Historia Revelationvm Christophori Kotteri, Christinae Poniatoviae, Nicolai Drabicij…,* 1659. Apponyi 2004, no. 2056. Uő, *Lux e Tenebris, novis radiis aucta*…, 1665. Apponyi 2004, no. 2086. *The Prophecies of Christopher Kotterus, Christiana Poniatovia, Nicholas Drabicius. Being Three famous and eminent Prophets … Translated into English by R. Codrington…,* London, Printed for Robert Paulet, 1664. Apponyi 2004, no. 885.

[36] Kovács 2023, 109–111.

Az egyik erről szóló mű, a *Gentis felicitas speculo exhibita…* Szabó Károlynál is szerepel mint 17. századi, váradi nyomtatvány. Szabó helyesen azonosította az anonim nyomtatvány szerzőjét (Komenský), és megjegyezte, hogy 1657, vagyis II. Rákóczi György tragikus következményekkel járó lengyelországi hadjárata előtt írhatta ezt a könyvecskét.[37] A tragédia után Drábikot és Komenskýt is azzal vádolták, hogy ők hajszolták bele a fejedelmet ebbe a meggondolatlan vállalkozásba. Komenský saját maga és barátja tisztázására adta ki *De ruina Principis Transylvaniae*[38] című könyvét.[39] Apponyi újabb szakirodalommal egészítette ki Szabó adatait, és a nyomdajegyek alapján megállapította, hogy a nyomtatvány nem Váradon, hanem Amsterdamban Peter van den Berge műhelyében készült, és Komenský egyik levele alapján megjegyzi, hogy bár a kéziratot valóban 1657 előtt zárta le, egészen pontosan 1654-ben, a nyomtatásra csak 1659-ben került sor. Az *Régi Magyar Könyvtár* III. pótköteteibe már Apponyi megállapításait követve amszterdami nyomtatványként került be.[40]

Apponyi Drábik jóslatainak egyéb kiadását is beszerezte, köztük egy kolligátumot, amely a *Lux in Tenebris hoc est prophetiae*… 1657-es kiadását[41] és ennek folytatását, az 1659-ben kiadott *Historia Revelationvm Christophori Kotteri, Christinae Poniatoviae, Nicolai Drabicij…* című jóslatgyűjteményt tartalmazza.[42] Apponyi különösen érdekesnek tartotta ebből az utóbbi nyomtatványból azokat a fejezeteket, amelyekben a szerkesztő és fordító, azaz Komenský tisztázni próbálta Drábikot az alól a vád alól, miszerint az ő jóslatai okozták az erdélyi fejedelem tragédiáját, valamint a *Lux e tenebris…* fogadtatásáról szóló részt.[43] A kolligátum korábban egy toulouse-i egyházi gyűjteményhez tartozott, minden bizonnyal ott

[37] RMK II., 2051.

[38] (Comenius, Joannes Amos), *De ruina Principis Transylvaniae (ejusque occasione de libero Lux in Tenebris) Iudicium amici ad amicum.* (1658) s.l.

[39] Kovács 2023, 111.

[40] Comenius, Johannes Amos, *Gentis felicitas*… Apponyi 2004, no. 852, RMK III. Pótlások 6383.

[41] [Comenius, Johannes Amos], *Lux in tenebris hoc est Prophetiae donum qvô Deus ecclesiam evangelicam (in regno Bohemiae & incorporatis provinciis) sub tempus horrendae ejus pro Evangelio perseqvutionis, extremaeqve dissipationis, ornare ac paternè solari, dignatus est : submissis de statu ecclesiae in terris, praesenti & mox futuro, per Christophorum Cotterum ... Christinam Poniatoviam, et Nicolaum Drabicium ... revelationibus verè divinis, ab anno 1616 usqve ad annum 1656 continuatis, quae nunc è vernaculo in Latinum fideliter translatae, in Dei gloriam, ... in lucem dantur.* [Amsterdam, s.typ., 1657], Apponyi 2004, no. 2050. OSZK RNyT App. H. 2050.

[42] [Comenius, Johannes Amos], *Historia revelationvm Christophori Kotteri, Christinae Poniatoviae, Nicolai Drabicij, & qvae circa illas variè acciderunt, usqve ad earundem anno 1657. publicationem, & post publicationem, in conspectu Dei & ecclesiae posita fideli testificatione ejus qvi ... omnium istorum autoptes, collector, conservator, editorqve fuit.* [Amsterdam, s.typ., 1659], Apponyi 2004, no. 2056. OSZK RNyT App. H. 2050 (2).

[43] Apponyi 2004, II/489.; [Johannes Amos Comenius], *Historia Revelationvm Christophori Kotteri, Christinae Poniatoviae, Nicolai Drabicij* … 1659, 183–187.

kerültek bele a kéziratos bejegyzések, többek között egy francia vers a Rákóczi-akról és a jóslatokról.

Különleges darabja a gyűjteménynek továbbá a jóslatok 1664-es angol kiadása,[44] valamint a *Lux e tenebris, novis radiis aucta…* 1665-ös, rendkívül szép, metszetekkel és lapszéli aranyozással díszített kiadása,[45] függelékként hozzákötve Drábik későbbi jóslataiból egy újabb rövid gyűjtemény, a *Drabicianarum visionum continuatio anno 1664, 1665, 1666.* és *Voluminis Prophetici judicia ultimi seculi… anno 1667*. A tételekhez fűzött megjegyzésekből kiderül, hogy Apponyit érdekelték a Drábik jóslatai, és Komenský fordításainak utóéletével kapcsolatos szakirodalmat pontosan feltárta.[46] Természetesen nem hiányzik a gyűjteményből Komenský magyar szöveget tartalmazó tankönyve, az *Orbis sensualium pictus* sem.[47]

Apponyi Sándor *Hungarica*-gyűjteménye a bohemisták számára is tartogat meglepetéseket. Bár viszonylag alacsony azon hungarikumok számaránya, amelyek egyben bohemikumok is, igen figyelemreméltó kötetek vannak köztük. Ez esetben sem forgácsolta el figyelmét, és hasonló tematikájú, jellegű műveket gyűjtött, ezért könyvtára elsősorban a magyarországi török harcok cseh visszahangját felderítő kutatásoknak lehet szilárd kiindulópontja.

Hivatkozott irodalom

Apponyi 2004.
Apponyi, Graf Alexander, *Hungarica Ungarn betreffende im auslande gedruckte Bücher und Flugschriften* (neuarbeitet von József Vekerdi), Teil I–III. Bp., OSZK, 2004.

Balbín 1778.
Balbín, Bohuslav, *Bohemia docta, opus posthumum editum … ab Raphaele Ungar…* Pars II. Pragae, Characteribus Caesareo-Regiae Scholae Normalis, 1778.

BCBT
Bibliography of Foreign-Language Printed Bohemica up to 1800 (BFPB), https://bcbt.lib.cas.cz, (letöltve: 2026. 06. 23.)

---

[44] *The Prophecies of Christopher Kotterus, Christiana Poniatovia, Nicholas Drabicius. Being Three famous and eminent Prophets … Translated into English by R. Codrington…,* London, Printed for Robert Paulet, 1664. Apponyi 2004, no. 885.

[45] Comenius, Johannes Amos, *Lux e Tenebris, novis radiis aucta. Hoc est: Solemnissimae Divinae Revelationes, in usum seculi nostri factae … Per immissas Visiones, & Angelica Divinaqve Alloqvia, facta I. Christophoro Kottero Silesio, ab Anno 1616, ad 1624. II. Christinae Poniatoviae Bohemae, Annis 1627, 1628, 1629, III. Nicolao Drabicio. Moravo, ab Anno 1638, ad 1664. Cum privilegio Regis Regum, & sub favore omnium Regum Terrae, recudendi haec ubi ubi gentium, donec omnia reddantur nota omnibus sub Coelo populis & linguis,* 1665. Apponyi 2004, no. 2086.

[46] Apponyi 2004, II/517–518.

[47] Comenius, Joannes Amos, *Orbis Sensualium Pictus Trilinguis … Latina, Germanica et Hungarica…,* Noribergae, sumtibus Michaelis et Joannis Friderici Endteri, 1669. Apponyi 2004, no. 2094.

Dubravius 2016.
Dubravius, Janus, *A halastavakról,* Bp., Agroinform, 2016.
Hankó, Heé 2003.
Hankó B. Ludmilla, Heé Veronika, *A cseh irodalom története – A kezdetektől napjainkig*, Bp., Magyarországi Eszperantó Szövetség, 2003.
Knihopis digit
KPS – Databáze Knihopis. www.knihopis.cz (letöltve: 2026. 06. 24.)
Kovács 2010.
Kovács Eszter, *Jan Tomáš Pešina z Čechorodu és Magyarország = Politika-Egyház-Mindennapok,* szerk.: Lénárd Andor, Lőrinczné Bencze Edit, Bp., Heraldika, 2010, 18–33.
Kovács 2011.
Kovács Eszter, *Timon Sámuel cseh történelmi olvasmányai = Crescit eundo, Tisztelgő tanulmányok V. Ecsedy Judit 65. születésnapjára*, szerk. Simon Melinda, Perger Péter, Bp., Argumentum, OSZK, MTA Irodalomtudományi Intézet, MOKKA-R Egyesület, 2011.
Kovács 2012.
Kovács Eszter, *Bohemika v sbírce Sándora Apponyiho = Problematika historických avzácných knížních fondů,* szerk. Rostislav Krušinský, 2011. Olomouc, Vědecká knihovna v Olomouci, (2012), 163–173.
Kovács 2023.
Kovács Eszter, *A magyarországi törökveszély értelmezései az egykorú cseh irodalomban, 1526–1663*, Bp., PIM, Hankiss Á. Int., 2023.
Kutnar, Marek 2009.
Kutnar, František, Marek, Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, Praha, Academia, 2009.
Kvacsala 1889.
Kvacsala János, *Egy álpróféta a XVII. században = Századok,* 23(1889), 745–766.
Örök Mohács 2020.
Örök Mohács: szövegek és értelmezések, szerk. B. Szabó János, Farkas Gábor Farkas, Bp., Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2020.
Péter 2006a.
Péter Katalin, *Drabik Miklós, a lehotkai próféta = Egyháztörténeti Szemle,* 7(2006), 2.
Péter 2006b.
Péter Katalin, *Comenius és a Rákócziak = Egyháztörténeti Szemle*, 7(2006), 2.
Rukovět 1966.
Rukovět humanistického básnictví v Čechách a na Moravě. 2. red. Josef Hejnic, Jan Martinek, Praha, Academia, 1966.
Rukovět 1969.
Rukovět humanistického básnictví v Čechách a na Moravě. 3. red. Josef Hejnic, Jan Martinek, Praha, Academia, 1969.

RMK II.

Szabó Károly, *Régi magyar könyvtár II (1473–1711, megjelent nem magyar nyelvű hazai nyomtatványok),* Bp., 1879–1885.

RMK III. Pótlások

Szabó Károly, *Régi Magyar Könyvtár III-dik kötet… Pótlások, kiegészítések, javítások. Mutató – Függelék,* összeállították Dörnyei Sándor és Szálka Irma, 1–5, Bp., 1990–1996.

Tuček 2024.

Tuček Viktor, *Esetlen vagy esélytelen mozgósítás? Miként valósult meg a Cseh Korona országainak mozgósítása az Oszmán Birodalommal szemben 1526-ban*. = *Temetetlen Mohács: Az 1526. és az 1687. évi csata új kutatási eredményei – Unburied Mohács: New Research Results ont he Battles og 1526 and 1687*, Bp., Martin Opitz, 2024, 179–192.

Kovács Eszter

Bohemica in Sándor Apponyi's Hungarica Collection

There are hardly any Bohemian items in Sándor Apponyi's Collection, however, he collected Bohemian works related to Hungarian authors and regions of Hungarian interest. He did not purchase such works in large quantities, but he strove to acquire works that were truly significant from the perspective of early modern Czech-Hungarian relations. His collection is particularly well-suited to serve as a starting point for research intoCzech interpretations of the Ottoman wars in Hungary. It also provides a rich source material for exploring the contemporary Western European perception of the 1618 Bohemian Revolt and, in connection with this, Gábor Bethlen's campaign.

Keywords: Sándor Apponyi, Joannes Dubravius, Jan Tomáš Pešina, Bohemical documents with Hungarian connection.